

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

กุหลาบเป็นพืชที่อยู่ในสกุล *Rosa* มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Rosa* spp. มีอยู่ประมาณ 125 ชนิด มีถิ่นกำเนิดในเอเชียประมาณ 95 ชนิด ในอเมริกา 18 ชนิด ส่วนที่เหลือมีถิ่นกำเนิดในยุโรปหรือ ตะวันตกเฉียงเหนือของแอฟริกา ส่วนใหญ่มีการกระจายพันธุ์อยู่มากทางซีกโลกเหนือ กุหลาบเป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก แต่บางชนิดมีขนาดใหญ่หรือเป็นไม้เลื้อย (คณะบรรณาธิการสำนักพิมพ์บ้านและสวน, 2540) กุหลาบเป็นพืชที่ชอบแสงแดด และดินที่ระบายน้ำได้ปานกลางถึงดี อีกทั้งยังต้องการอุณหภูมิที่เหมาะสมในการเจริญเติบโตอีกด้วย (Stackhouse, 2003) ในประเทศไทยกุหลาบเป็นไม้ดอกไม้ที่มีความสำคัญของประเทศ ซึ่งมีปริมาณการปลูกและการใช้งานอย่างกว้างขวาง มีเกษตรกรปลูกกุหลาบตัดดอกเป็นอาชีพจำนวนมาก โดยเฉพาะเกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศที่เหมาะสมต่อการปลูกกุหลาบ ประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตกุหลาบที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง หากแต่จะต้องผลิตในพื้นที่เหมาะสมคือพื้นที่สูง หากปลูกในที่ราบจะได้คุณภาพดีในช่วงฤดูหนาวเท่านั้น (ธัญญา, 2539)

สำหรับมูลนิธิโครงการหลวง กุหลาบเป็นพืชอันดับที่ 1 ในจำนวนชนิดทั้งหมดของไม้ดอกไม้จำหน่ายในตลาดมูลนิธิโครงการหลวง โดยมีมูลค่าการจำหน่ายเป็นอันดับหนึ่งต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2552 จนถึงปัจจุบัน โดยในปี 2556 มีพื้นที่การผลิตทั้งหมดจำนวน 68.2 ไร่ มีเกษตรกรผู้ปลูกทั้งหมด 67 ราย มีเกษตรกรผลิตในหลายศูนย์/สถานี ได้แก่ ศูนย์ฯ ทุ่งเรา สถานี ฯ อินทนนท์ อ่างช้าง และปางตะ มีปริมาณการผลิต 692,079 ดอก มีมูลค่า 10,054,258.80 บาท (ฝ่ายงานไม้ดอกไม้, 2557)

กุหลาบเป็นไม้ตัดดอกที่มีศัตรูมากชนิดหนึ่ง ซึ่งโรคและแมลงศัตรูทำให้เกิดความเสียหายในคุณภาพของผลผลิตกุหลาบ ความเสียหายนี้ยังรวมถึงต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในการผลิตพืชและควบคุมศัตรูพืชที่เพิ่มสูงขึ้น มีรายงานการระบาดของศัตรูพืชในการผลิตกุหลาบในประเทศไทย เช่น โรคราแป้ง โรคราน้ำค้าง โรคดอกเน่า โรคน้ำแฉะ เพลี้ยไฟ เพลี้ยอ่อน (จิราภรณ์, 2549) การระบาดของศัตรูพืชจะแตกต่างกันออกไปตามแต่สภาพฤดูกาล ชนิดของพันธุ์พืชที่ปลูก และลักษณะของพื้นที่เพาะปลูก การจัดการศัตรูพืชมีด้วยกันหลากหลายวิธีการ ซึ่งวิธีปกติโดยทั่วไปในการควบคุมศัตรูพืชนิยมใช้การใช้สารเคมีสังเคราะห์ ซึ่งให้ผลในการควบคุมกำจัดที่รวดเร็ว สะดวกในการใช้ แต่การนำมาใช้ควรคำนึงถึงความเป็นพิษต่อศัตรูพืช และมีความปลอดภัยกับสิ่งมีชีวิตชนิดอื่นๆ การควบคุมศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน (Integrated Pest Management : IPM) จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับในการจัดการและเลือกสรรวิธีการมาใช้ร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุมศัตรูพืช และได้รับผลตอบแทนสูงสุดทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2551) ซึ่งสามารถปฏิบัติได้หลายวิธี ได้แก่ ใช้วิธีทางเขตกรรม ชีววิธี วิธีกล หรือวิธีทางกายภาพ เพื่อลดระดับปริมาณศัตรูพืชให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ และลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชให้น้อยที่สุด

ในปัจจุบันการควบคุมศัตรูพืชโดยชีววิธีเป็นที่สนใจมากขึ้น วิธีนี้เป็นการใช้ประโยชน์จากศัตรูธรรมชาติเช่น ตัวห้ำ ตัวเบียน และเชื้อจุลินทรีย์ซึ่งเป็นวิธีที่ปลอดภัย และไม่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น การใช้เชื้อรา เชื้อแบคทีเรีย เชื้อไวรัส เชื้อโพรโทซัว และรวมทั้งไส้เดือนฝอย (ชาญณรงค์, 2552) จากการศึกษาของ Ken และคณะ (1997) ได้รายงานว่าการควบคุมโรคราแป้งของกุหลาบโดยชีววิธี ด้วยเชื้อยีสต์ปฏิปักษ์ *Tilletiopsis pallescens* ซึ่งผลการทดลองแสดงให้เห็นว่า การควบคุมโดยชีววิธีนี้ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุมโรคราแป้งในระดับแปลงเพาะปลูกเชิงการค้าใน British Columbia เช่นเดียวกับการศึกษาของ Manners และคณะ (2013) ได้รายงานการควบคุมเพลี้ยไฟดอกไม้ตะวันตกโดยชีววิธีด้วยแมลงตัวเบียน ในเยอบีร่า เบญจมาศ และกุหลาบ ซึ่งสามารถช่วยลดปริมาณเพลี้ยไฟแมลงศัตรูได้สูงถึง 30- 90 เปอร์เซ็นต์

สำหรับระยะเวลาการตัดดอกที่เหมาะสมมีผลต่อคุณภาพและอายุปักแจกันของดอกกุหลาบ การตัดดอกกุหลาบในขณะที่ดอกนั้นมีความสมบูรณ์ที่เหมาะสมจะส่งผลให้มีอายุในการปักแจกันที่ยาวนานกว่าดอกที่มีอายุอ่อนหรือแก่เกินไป ซึ่งระยะตัดดอกที่เหมาะสมในกุหลาบนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย (1) ช่วงฤดูกาลในแต่ละปี และ (2) ชนิดของสายพันธุ์ โดยปกติกุหลาบจะสามารถตัดดอกได้ที่อายุประมาณ 6 สัปดาห์หลังจากตัดแต่งกิ่ง แต่การพัฒนาการเจริญเติบโตจะแตกต่างกันในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก ได้แก่ ในช่วงฤดูร้อนกุหลาบจะมีการพัฒนาการเจริญเติบโตได้เร็วกว่าช่วงฤดูหนาว ซึ่งส่งผลให้มีระยะตัดดอกที่สั้นกว่าคือประมาณ 5-6 สัปดาห์ และสำหรับในฤดูหนาวนั้นมีระยะตัดดอกคือประมาณ 8 สัปดาห์ (Reid, 2008) ในการผลิตกุหลาบตัดดอกในแต่ละสายพันธุ์นั้น ระยะที่เหมาะสมจะแตกต่างกันออกไปตามสายพันธุ์ต่างๆ เช่น ในบางสายพันธุ์จะตัดได้ในระยะที่ดอกตูมมาก และกลีบรองยังติดอยู่กับดอก หรือไม่มีเพียงกลีบรอง 1 กลีบที่เริ่มแยกตัวออก และในบางสายพันธุ์กลีบรองทั้งหมดจะต้องแยกตัวออกจากกลีบดอก และส่วนปลายดอกจะเริ่มคลี่ออกมองเห็นกลีบดอกที่ซ้อนตัวกัน หากตัดดอกอ่อนเกินไปดอกจะไม่บาน ในฤดูร้อนควรตัดในระยะที่ดอกตูมมากกว่าการตัดในฤดูหนาวเพราะดอกจะบานเร็วกว่า (จิราภรณ์, 2549) Gast *et al.* (2001) ได้ทำการศึกษาระยะเวลาการตัดดอกที่เหมาะสมของไม้ตัดดอกจำนวน 17 สายพันธุ์ (สายพันธุ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศนิวซีแลนด์) โดยเปรียบเทียบความแตกต่างใน 8-10 ระยะของการเก็บเกี่ยวในแต่ละสายพันธุ์ ซึ่งใช้ลักษณะการบานของดอกเป็นเกณฑ์ในแต่ละระยะของการเก็บเกี่ยว ผลการทดลองแสดงให้เห็นว่าสายพันธุ์ที่แตกต่างกันมีระยะเวลาการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมที่แตกต่างกัน และมีความแตกต่างกันของอายุในการปักแจกันของสายพันธุ์เดียวกัน แต่เก็บเกี่ยวในระยะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ